

Корчева В. І.

аспірант,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Крючкова Н. М.

кандидат економічних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Korcheva V. I.

Postgraduate Student,

Odessa I. I. Mechnikov National University

Kriuchkova N. M.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Odessa I. I. Mechnikov National University

КОНЦЕПЦІЯ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ

UNCERTAINTY CONCEPTION IN THE MODERN ECONOMIC THEORY

Анотація. Розглянуто сучасну економічну проблему невизначеності економічного розвитку як основну концепцію, що є базою конфронтуючих економічних теорій. Проаналізовано поняття «невизначеність», його відмінність від понять «ризик» та «неясність». Здійснено порівняння різних поглядів на поняття невизначеності, аналіз класифікацій її типів та надано рекомендації щодо єдиного вектора розуміння невизначеності економічного розвитку як сучасної теоретичної проблеми. У статті використовуються методи порівняння, наукової абстракції, історичний метод та аналіз, що допомагають якнайглибше розглянути сутність концепції економічної невизначеності та її роль в економічній теорії.

Ключові слова: невизначеність, ергодичність, економічна політика, ризик, неясність.

Постановка проблеми. Основні класичні та сучасні економічні теорії, такі як кейнсіанська школа, монетаризм, посткейнсіанська, неокласична та неоінституційна теорії, вважають більш ефективною або грошово-кредитну економічну політику, або бюджетно-податкову. Наразі сучасні політики використовують інструменти обох політик, але нові кризи та непередбачувані ситуації актуалізували питання щодо впливу невизначеності майбутнього на економічні результати сьогодення. Концепція невизначеності, що або приймається (за кейнсіанською, посткейнсіанською та неоінституційною економічними теоріями), або не приймається (у монетаристів та представників неокласичної школи), є наразі основним дискусійним питанням, адже прийняття концепції невизначеності та неергодичності економічної системи пояснює необхідність державного регулювання економічних процесів та важливість удосконалення моделей економічної політики. Неприйняття концепції невизначеності та ергодичний погляд на економічну дійсність, навпаки, відстоює шлях саморегулювання ринку, скасування інституту держави як активного економічного суб'єкта та можливість повного контролю над майбутніми економічними подіями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформаційну базу дослідження представлено науковими працями зарубіжних та українських науковців. Дж. Кейнс [1] є основоположником теорії невизначеності, саме він вперше сформулював визначення цієї концепції. Вагомий внесок у теорію невизначеності зробили Ф. Найт [2] та Л. Мізес [3], які розглядали невизначеність епістемологічно, започаткували поняття «неясність» та відокремили категорії «невизначеність» та «ризик». Зарубіжні вчені С. Фунтовіц, Й. Равец [4], Х. Ріш [5] запропонували класифікації типів невизначеності. Також варто відзначити

внески І. Розмаїнського [6], Ю. Ольсевича [7] та В. Черкасова [8], що систематизували поняття невизначеності у посткейнсіанській школі та досліджували проблему у контексті світової фінансової кризи. Невизначеність як економічну категорію також досліджують вітчизняні науковці О. Воскресенська [9], І. Якош [10]. Український економіст О. Грабчук [11] приділяє особливу увагу практичній складовій категорії невизначеності щодо національного економічного розвитку.

Основною метою статті є повне та виключне розкриття концепції «невизначеність» економічного розвитку для вирішення конфлікту між основними напрямками економічної теорії для подальшої розробки та удосконалення методологічної бази інструментів економічної політики.

Виклад основного матеріалу. Найважливішим припущенням, що становить основу конфронтуючих економічних течій, є прийняття (або неприйняття) концепції невизначеності економічного розвитку. Саме поняття невизначеності майбутнього економічного розвитку тісно пов'язане з філософською проблемою індукційного методу Девіда Юма. Згідно з цієї позицією, хоча ми часто застосовуємо індукцію як метод пізнання, немає ніяких раціональних передумов її використання. Сам метод, з точки зору невизначеності, передбачає використання кінцевої кількості спостережень для створення загального висновку. Найбільш розповсюдженою формою є застосування даних останніх спостережуваних подій з метою виведення загального висновку про події у майбутньому.

Першим економістом, що ґрунтовно розкрив сутність та важливість невизначеності майбутнього при плануванні соціально-економічних заходів був Дж. Кейнс [1]. На його думку, невизначеність є «межею між тим, що відомо напевно, та тим, що відомо ймовірно» [1, с. 16]. У своїй «Загальній теорії зайнятості, проценту та грошей»

Дж. Кейнс трактує невизначеність як «події, що не мають наукової бази для обчислення ймовірності їх настання, але потребують від нас певних дій щодо їх усунення» [1, с. 58]. Згідно з цими уявленнями, кейнсіанці виходять з принципу історичного часу, де минуле є незворотнім, а майбутнє – невизначеним. Тобто кейнсіанську теорію треба трактувати не як статичну теорію «рівноваги з неповною зайнятістю», а як динамічну «макроекономічну теорію пристосування до порушення економічної рівноваги» [7].

Трактат Дж. Кейнса у контексті розвитку ідей невизначеності був спробою відповісти на проблему індукції Д. Юма. У цьому сенсі Кейнс обґрунтував свою думку про те, що індукція може бути виправдана шляхом співвідношення ймовірностей, та запропонував розмежувати категорії невизначеності та ризику. Так, якщо ризик передбачає можливість кількісного визначення ймовірності у вигляді певних результатів, то фундаментальна невизначеність таку можливість заперечує.

Згідно з теорією Дж. Кейнса, майбутнє економічного розвитку не тільки невизначене, але й непізнане, так як більша частина інформації щодо цього майбутнього ще не створена [1]. Таким чином, люди онтологічно не можуть отримати необхідну інформацію та, відповідно, не можуть обчислити ані оцінки ймовірності кожного можливого результату майбутнього, ані кількість таких результатів. Це пояснює те, що, на відміну від ризику, невизначеність не може бути виражена як число чи вектор. Таке розуміння природи невизначеності призводить до висновку щодо неможливості повного ринкового саморегулювання через низку причин, а саме: непізнаність майбутнього; нестійкість реакцій інвесторів до шоків в умовах невизначеності; схильність ринку до монополізації та дії політики профспілок, що призводить до негнучких цін та заробітних плат; обмеженість технічних та природних можливостей для інвестування та одночасне зростання схильності населення до заощаджень.

Кейнсіанська концепція щодо невизначеності економічного розвитку технічно називається також концепцією неергодичної стохастичної системи. Під терміном «ергодичність» розуміють таку ситуацію, коли минуле, теперішнє та майбутнє можна описати за допомогою однієї функції ймовірнісних розподілів. Світ Дж. Кейнса був неергодичним у тому сенсі, що минуле є незворотнім, а майбутнє – невизначеним та непізнаним. Таким чином, через невизначеність майбутнього та мінливість суб'єктивних уподобань, Кейнс прийшов до висновку про неможливість справжньої раціональності очікувань: очікування є суб'єктивними, а інвестиційні рішення – нераціональними.

На відміну від кейнсіанського, монетарний підхід припускає ергодичний характер економічної системи, тобто такий, «що відноситься до ймовірності того, що

деякий стан може повторюватися, особливо з нульовою ймовірністю того, що деякий стан не повториться ніколи» [7, с. 59]. Тобто погляд монетаристів базується на тому, що майбутнє є пізнаваним за допомогою теорії ймовірності, а середні показники у майбутньому не істотно відхилятимуться від теперішніх. Вони вважають, що в умовах невизначеності гроші виступають як сполучний ланцюг між сучасним та майбутнім станами економіки.

На відміну від Дж. Кейнса, який вбачав у невизначеності онтологічну природу, Л. Мізес обґрунтував категорію невизначеності через обмеженість людських можливостей, що не дає змогу встановити необхідні закони та створює ситуації ніби випадкових подій.

У праці «Людська діяльність» Л. Мізес зазначає: «Ми можемо уявити, що результати усіх подій та змін зумовлені вічними незмінними законами, які керують становленням та розвитком усього Всесвіту. Ми можемо вважати усі необхідні зв'язки та взаємозалежність явищ, тобто їх причинно-наслідковий зв'язок, фундаментальним та висхідним фактом. Ми можемо повністю відкинути поняття невизначеної події. Але як би там не було, фактом залишається те, що від діючої людини майбутнє приховане. Якщо би майбутнє було б відоме людині, то вона б не стояла перед вибором та не діяла би» [3, с. 101]. Таким чином, Л. Мізес визначає невизначеність як основну умову існування свободи вибору.

Ф. Найт, як і Л. Мізес, розумів невизначеність в епістемологічному сенсі [2]. Він вважав, що світом керують загальні закони, але, враховуючи людські пізнавальні можливості, питання про істинність цього твердження не має практичного сенсу. «Фактично ми діємо на підставі своїх думок, що можуть бути обґрунтовані у більшому чи меншому ступені та становити більшу чи меншу цінність; ми не перебуваємо у повному невіданні, але не маємо повної та досконалої інформації, володіючи лише частковими знаннями» [2, с. 195].

Сам термін «невизначеність» Ф. Найт трактує як «недостатню обізнаність та необхідність діяти, спираючись не на власний розсуд, а на конкретні знання» [2]. Він також розмежовує поняття ризику та невизначеності, тобто визначає ризик як стан, в якому існує можливість отримати розподіл ймовірностей результатів таким чином, щоб застрахувати їх, а невизначеність як стан, у якому такого розподілу можливостей не існує. Згодом категорію невизначеності стали ототожнювати з визначенням Ф. Найта поняття ризику, а останній пов'язали з поняттям «неоднозначності». Категорії неоднозначності та непізнаності господарського механізму у подальшому отримали розвиток у концепціях «розширеного порядку» та «організаційної складності» Ф. Хайєка та інших економістів.

Таблиця 1

Розуміння невизначеності Дж. Кейнсом, Ф. Найтом, Л. Мізесом

Підходи	Дж. Кейнс	Ф. Найт	Л. Мізес
Трактування природи невизначеності	Майбутнє не підлягає пізнанню, так як частина інформації не створена	Невизначеність означає відсутність розподілення ймовірностей та відповідних результатів	Невизначеність існує як наслідок обмеженості людських можливостей
Економічні наслідки невизначеності	Невизначеність призводить до збільшення циклічних хвиль	Виникнення інститутів, що зменшують ризики від невизначеності, можливість отримання прибутків	Невизначеність дає змогу людині мати вільний вибір, що є передумовою новаторства та прогресу
Необхідність усунення невизначеності	Невизначеність є злом для економіки та підлягає усуненню	Невизначеність не треба усувати: вона є умовою отримання прибутків	Невизначеність не треба усувати: вона є умовою існування свободи вибору людини

Джерело: складено автором на основі [1-3]

Сучасна економічна теорія виокремлює різні трактування невизначеності. Так, В. Черкасов розуміє цю категорію як «постійну мінливість умов, швидку та гнучку переорієнтацію виробництва, мінливість ринку взагалі» [8, с. 241]. Г. Цельмер підкреслює, що «невизначеність як об'єктивна форма існування реального навколишнього світу обумовлена, з одного боку, об'єктивним існуванням ймовірності, з другого боку, неповнотою кожного акту відображення реальних подій в людській свідомості» [12, с. 242]. Тобто невизначеність втілюється у різноманітні перетворень можливостей у дійсність та існуванні множини станів, у яких розглядуваний у динаміці об'єкт може знаходитися у майбутньому.

Генерація кейнсіанського та монетарного підходів щодо включення (або виключення) ідей невизначеності у модель економічного розвитку привело економічну теоретичну думку до виокремлення двох основних типів невизначеності: фундаментальної невизначеності та неясності. При неясності майбутнє невизначене, але може бути пізнане. Кожен окремий господарюючий суб'єкт, включаючи державу, майже нічого не знає про знання, переваги, та очікування інших господарюючих суб'єктів. Але ринок в цілому збирає цю інформацію та генерує вірні рішення. Тому проведення політики урядом не є необхідністю, а ринок самостійно здатний регулювати економічну систему. Тобто монетарний підхід до невизначеності припускає існування тільки неясності, причому неясність чітко означена у короткостроковому періоді, а не у довгостроковому, що обумовлюється не тільки економічними, але й психологічними факторами, що зводить невизначеність до ризику.

Фундаментальна невизначеність означає не тільки відсутність знань про майбутнє, але і його непізнаність, що пов'язано з відсутністю частини створеної для цього інформації. Таким чином, між теперішнім, минулим та майбутнім виникають фундаментальні онтологічні відмінності. У свою чергу, такий погляд на розвиток економічної системи передбачає схильність до криз, безробіття, циклів та в цілому макроекономічної нестабільності. А це спричиняє необхідність державного втручання та проведення стабілізаційної політики.

Пропозиція щодо класифікації видів невизначеностей була здійснена Стирлінгом, що розмежував невизначеність та ризик крізь призму «проблематичності» та «непроблематичності» [13].

Він поєднав класифікацію Ф. Найта та власну, що утворило чотири варіанти, кутівим з яких є такий, що піддається кількісному вимірюванню та є непроблематичними – його А. Стирлінг назвав «традиційним ризиком», що вирішується типовим статистичним аналізом (зокрема, методом Монте-Карло та методом витрат-прибутків). Елементами звичайного ризику, за А. Стирлінгом, є дія звичай-

них лінійних систем, контрольовані умови, очікувані події, такі як відомі епідемії та стихійні лиха у межах контрольованої норми та технічні помилки.

Варіанти, що мають місце у перехресні категорії пізнаваності та проблематичності, учений назвав «неясністю». Неясність, на думку вченого, включає до себе різноманітні розбіжності у думках учених та спеціалістів, порівняння несумісних речей, основні питання довіри та поведінки, етики та справедливості, дискусії що виникають на фоні різного розуміння, інтересів та мови.

Ризики, де, навпаки, результати є проблематичними, але ймовірність не може бути розрахована, носять назву «невизначеність». До таких входять комплексні нелінійні відкриті системи, непередбачувані епідемії та стихійні лиха, наявність людського фактору у моделях тощо. Ймовірність настання таких факторів розрахувати складно, але усі перераховані події не є повністю неочікуваними, адже вже мали місце в історії. А результати, що є проблематичними та неможливими до розрахунку ймовірності, дістали назву «ігнорування». До них А. Стирлінг відніс неочікувані умови, непередбачувані події, пробіли у знаннях. Результати «ігнорування», на відміну від невизначеності, містять параметри, що є повністю невідомими, а можливість настання певних подій є повністю непередбачуваною. Таким чином, у А. Стирлінга найнижчою межею невизначеності є ризик, а найвищою – ігнорування.

Дослідники С. Фунтовіц та Й. Раец [4] запропонували визначити ризик як ступінь невизначеності та впливу. За їхньою шкалою, ризики з низьким ступенем невизначеності та впливу на економічну реальність є традиційними, що піддаються виміру ризиків математичними інструментами. Ризики із середнім та високим ступенями невизначеності та впливу є такими, що повинні обговорюватися

	Непроблематичний ←	← Проблематичний
Непроблематичний Проблематичний	Ризик	Неясність
	<ul style="list-style-type: none"> - Лінійні системи - контрольовані умови - технічні помилки - відомі епідемії - транспортна безпека - стихійні лиха до нормальної межі 	<ul style="list-style-type: none"> - оскаржувані питання, припущення - порівняння несумірних речей - розбіжності між спеціалістами та спеціальностями - питання поведінки та дотримання довіри - інтерес, мова, розуміння - питання етики та справедливості
	Невизначеність	Ігнорування
	<ul style="list-style-type: none"> - Комплексні нелінійні відкриті системи - людський фактор у причинних моделях - стихійні лиха понад нормальну межу - нерозподілені канцерогени - нові епідемії 	<ul style="list-style-type: none"> - Непередбачувані дії - неочікувані умови - пробіли, неочікуваності

Рис. 1. Розуміння невизначеності та ризику А. Стирлінга

Джерело: [13]

Невизначеність	↑	Обчислення невизначеності
Висока		Невизначеність, вимірюється експертно або не може бути обчислена
Середня		Невизначеність, вимірюється експертними оцінками
Низька		Традиційний ризик, вимірюється математично

Рис. 2. Шкала невизначеності С. Фунтовіца та Й. Раєца

Джерело: складено автором на підставі [4]

у колі професіональних експертів. Їх рішення та методи відрізняються наявністю творчого підходу, орієнтації на минуле та урахування можливості непередбачливих подій у майбутньому.

О. Ренн та А. Клінке [4] також використовують подібну шкалу невизначеності, відрізняючись дрібністю у побудованні власної карти невизначеності та важливою роллю потенційного впливу такої невизначеності на економічні результати країни.

Х. Ріш запропонував власну шкалу невизначеності, виокремивши чотири основних рівні [5]:

- *рівень перший*. Невизначеність відносно вихідного результату. При цьому модель та параметри є відомими, тобто можна математично обчислити результат з визначеною ймовірністю «р». Прикладом може бути класична гра у кістки;

- *рівень другий*. Невизначеність щодо параметрів: модель є відомою, але невідомі параметри. Після того як параметри зафіксовані, модель може спрогнозувати результат з ймовірністю «р». Прикладом є звичайна відсутність емпіричної інформації, знаходження якої може виправити невизначеність параметрів;

- *рівень третій*. Невизначеність щодо моделі. Як правило, моделі значно спрощують картину реального світу, що породжує невизначеність моделі та різноманіття способів моделювання однієї ситуації;

- *рівень четвертий*. Невизначеність щодо невизначеності. Вчений пояснює цей рівень наявністю таких невизначеностей, про які ми через обмеженість наших здібностей не знаємо або не можемо знати.

Еволюція поглядів на проблему невизначеності породила психологічний напрям у дослідженні її сутності, зокрема у вигляді концепції Алана Грінспера [14]: чим меншим є прогнозований період часу, тим вищою є ступінь невизначеності, оскільки у короткостроковому періоді поведінка ринкових суб'єктів залежить від індивідуальних особливостей та нестійкої психологічної реакції останніх, тоді як у довгостроковому періоді мають місце рівноважні сили попиту та пропозиції. Позиція А. Грінспера щодо здатності ринку до довгострокової рівноваги та саморегулювання означає фактичне ототожнювання категорій «ризик» та «невизначеність», що властиве неокласичному підходу. Таке уявлення щодо того, що невизначеність ринку ототожнюється з короткостроковою нестійкістю, а у довгостроковій перспективі ринок здатний існувати на засадах саморегулювання, означає, що, з точки зору представників неокласичної школи, невизначеність виникає на ринку тільки через дії непослідовної економічної політики держави. Так, повністю заперечував поняття ринкової невизначеності Р. Лукас у своїй теорії раціональних очікувань, згідно з якою суб'єкти ринку приймають раціональні рішення, ґрунтуючись на повному розумінні системи ринку як механізму досконалої конкуренції [15].

Окремо треба зупинитися на питаннях ергодичності та неергодичності економічних систем у контексті розвитку теорії невизначеності. Неергодичність означає принцип повної непередбачуваності історичних процесів через відсутність повторюваності та регулярності. Ергодична концепція підходу до економічної теорії передбачає використання дедуктивного аксіоматичного логічного аналізу та математичних методів економістами, що посилює роль теорії ефективних ринків, загальної рівноваги Вальраса тощо, та пропонує розгляд цих моделей у світі реального буття. Відповідно, суб'єкти економіки мають точну інформацію щодо майбутніх подій та мають можливість для раціонального та ефективного формування рішень

сьогодні. У відповідь на ці твердження Кейнс запропонував більш загальну теорію, що базується на використанні меншої кількості обмежень, включаючи обмеження ергодичної аксіоми світосприйняття. Його теорія ґрунтується на картині реального світу та емпіричних перевірках гіпотез на відміну від класичної економічної теорії, яка, за порівнянням Кейнсу, є теорією «евклідових геометрів у неевклідовій системі світу» [1].

З точки зору математики, ергодичність є корисним явищем, що дає змогу спростити багато процесів, але вона не є виключною вимогою, та крім цього, нединамічні системи є більш цікавими для математиків. Іншими словами, якщо економічна наука буде вирішувати складні питання, вона не повинна обмежуватись тільки ергодичними системами, а навпаки, стимулювати розвиток математики та інших наук, як це насправді має місце в історії науки.

Роберт Лукас у питаннях розробки теорії невизначеності економічного розвитку наполягає на тому, що нереальні ергодичні допущення є єдиними методами науковості економіки: «прогрес в економічному мисленні означає виникнення все більш та більш абстрактних аналогових моделей, а не навпаки – покращення опису реального світу» [15, с. 276]. Крім того, такі припущення роблять проблему легшою та реально спроможною до вирішення.

Традиційно політика в умовах невизначеності може розвиватися за двома сценаріями. Першим та найпоширенішим із таких сценаріїв є принцип ігнорування, тобто майбутній світ уявляється структурно незмінним (чи несуттєво змінним) порівняно з теперішнім. Цей сценарій відстоював В. Брейнард [16], згідно з дослідженнями якого політики повинні діяти обережно, прагнучи мінімізувати соціальні втрати. В умовах невизначеності інструменти стабілізаційної політики повинні обиратися так саме, як при повній визначеності. Оскільки державні органи не можуть передбачити такі збурення, вони повинні реагувати на них після їх виявлення, а не заздалегідь при виборі інструментів.

Другий шлях базується на достатньо точному прогнозуванні майбутнього. Так, в Україні для досягнення цієї мети Національний Банк, розробляючи свою грошово-кредитну політику, використовує Квартальну прогнозну модель (далі – КПМ). Дана модель дає змогу робити досить точні коротко- та середньострокові прогнози і, таким чином, аналізувати наслідки екзогенних шоків та політичних рішень. Для отримання оцінок розривів в моделі застосовується багатомірний фільтр Кальмана, що базується на структурі КПМ. Втім, виділяють низку недоліків цієї моделі, серед яких основними є високий рівень агрегованості, відсутність в моделі стокових змінних, відсутність мікроекономічної інтерпретації дій та очікувань економічних агентів. Іншою проблемою сценарію прогнозування є те, що при помилках у прогнозних оцінках втрати від проведення такої політики можуть бути більшими, ніж при дотриманні позиції ігнорування.

Таким чином, наразі не існує єдиної позиції оптимальної політики, що здатна мінімізувати суспільні втрати в умовах невизначеності. Найкращою може бути лише адаптивна політика, яка здійснює лише необхідні у майбутньому заходи та реагує на зрушення в економіці після їх визначення.

Невизначеність економічного розвитку пов'язана, насамперед, з тим, що кожна національна економіка проходить свій шлях розвитку, має свою модель економічної системи. В Україні донині не існує єдиної концепції впливу невизначеності на економічне зростання, проте в економічній політиці використовуються обидва сценарії

політичної поведінки в умовах невизначеності. Розробка монетарних інструментів супроводжується прийняттям більш обережних рішень, використанням економічних моделей і застосуванням ймовірнісного розподілення, підбором функції реакції монетарної політики, співставленням та аналізом інформації, отриманої з різних джерел, підвищеною увагою до визначення неспостережних величин, збільшенням прозорості у заходах монетарної влади.

Щодо бюджетної політики, то її коригування на фактор невизначеності позначається лише у більш обережному використанні інструментів впливу на макроекономічні показники. Згідно з моделлю Брейнарда, влада обмежує кількість таких інструментів та застосовує їх таким чином, аби функція соціальних втрат мінімізувалася.

Висновки. Проведене дослідження підходів до категорії та класифікації економічної невизначеності дає змогу

зробити висновок, що основною проблемою її розуміння є відсутність єдиної концепції щодо здатності ринкової системи працювати в умовах невизначеності на підставах саморегулювання так, щоб забезпечити стійке економічне зростання та підвищення добробуту суспільства. Поняття економічної невизначеності не має єдиного вектору розуміння між окремими науковцями, що може створювати конфліктуючі ситуації між економічними школами.

Оптимізація критеріїв стабільності та невизначеності дає змогу стверджувати, що невизначеність збільшує дестабілізацію економіки пропорційно її зростанню. Це зумовлює важливість аналізу заходів щодо зменшення негативних наслідків невизначеності на економічну реальність. Нині є два основні підходи до політичних заходів у стані невизначеності – позиція ігнорування і позиція прогнозування, але обидві можуть нести однакові соціальні збитки в умовах непередбачуваних економічних зрушень.

Список використаних джерел:

1. Кейнс Дж.М. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей. – М. : Прогрес, 1978.
2. Найт Ф. Риск, неопределенность и прибыль / Ф.Х. Найт. – М. : Дело, 2003. – С. 233.
3. Мизес Л. Человеческая деятельность: Трактат по экономической теории. – М. : Экономика, 2000. – 878 с.
4. Funtowicz S., Ravetz J. (1990), Uncertainty and quality in science for public policy. – Kluwer, Dordrecht. – 755 p.
5. Riesch H. (2013), Levels of Uncertainty. – School of Social Sciences, Brunel University. – P. 29-54.
6. Розмаинский И. Неопределенность и институциональная эволюция в сложных экономических системах: посткейнсианский подход // Вопросы экономики. – 2009. – № 6. – 48 с.
7. Ольсевич Ю.Я. Фундаментальная неопределенность рынка и концепции современного кризиса. – М. : Институт экономики РАН, 2011. – 51 с.
8. Черкасов В.В. Проблемы риска в управленческой деятельности : монография. – М. : «Рефл-бук», К., «Ваклер», 1999. – 288 с.
9. Воскресенська О.Є., Савчук О.А. Умови невизначеності як економічна категорія для реалізації завдань стратегічного планування // Вісник Дніпропетровського університету. – 2012. – № 6(2). – С. 223-228.
10. Якош І.С. Ризик як міра невизначеності // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 1(15). – С. 136-139.
11. Грабчук О.М. Інфляційна складова невизначеності розвитку економіки України // Проблеми і перспективи банківського розвитку України : збірник наукових праць. – 2012. – С. 48-58.
12. Смирнова К. Понятие неопределенности экономических систем и подходы в ее оценке // Вестник МГТУ. – 2008. – № 2. – С. 241-245.
13. Stirling A. (2007), Risk, precaution and science: towards a more constructive policy debate.
14. Greenspan A. (2011), Activism / International Finance. – Blackwell Publishing Ltd. – 18 p.
15. Lucas R. Tobin and Monetarism: A Review Article // Journal of Economic Literature, 1981. – № 19 (2). – P. 558-567.
16. Brainard W (1967) Uncertainty and the effectiveness of policy. Am Econ Rev 57 : P. 411-425.

Аннотация. Рассмотрена современная экономическая проблема неопределенности экономического развития как основная концепция, являющаяся базой конфликтующих экономических теорий. Проанализировано понятие «неопределенность», его отличие от понятий «риск» и «неясность». Проведено сравнение различных взглядов на понятие неопределенности, анализ классификаций ее типов и даны рекомендации относительно единого вектора понимания неопределенности экономического развития как современной теоретической проблемы. В статье используются методы сравнения, научной абстракции, исторический метод и анализ, что помогает как можно глубже рассмотреть сущность концепции экономической неопределенности и ее роль в экономической теории.

Ключевые слова: неопределенность, эргодичность, экономическая политика, риск, неясность.

Summary. The main discussion of the article is the conception of uncertainty in economic development. It caused the necessity of analyzing the conception of «uncertainty» and its difference from concepts «risk» and «ambiguity». The difference in the views on the uncertainty nature leads to emergence of disputes about its impact to the economic reality and methods of fighting with its negative consequences. In the article the comparative characteristic of different views on the understanding of the concept «uncertainty» was held, the classifications of its types were analyzing and the recommendations concerning common vector of understanding uncertainty of economic development as a modern economic theory problem were given.

Key words: uncertainty, ergodicity, economic policy, risk, ambiguity.